

La Generalitat compra a Todocolección tres taules del retaule ‘perdut’ del Palau Reial Menor

Autor: Maria Palau

Data de publicació: 19-06-2024

El departament de Cultura de la Generalitat ha comprat a Todocolección tres compartiments del retaule major dedicat als Goigs de la Mare de Déu que havia embellit la capella del Palau Reial Menor de Barcelona.

L'obra va ser feta entre el 1573 i el 1576 per l'artista flamenc Isaac Hermes Vermey (Utrecht 1540-Tarragona 1596), pintor de cambra de l'heroi de la batalla de Lepant, el noble Lluís de Requesens, i una figura clau per entendre el Renaixement català. Sobre el destí d'aquest retaule deslloriat sempre havien planat moltes incerteses, fins i tot que s'hagués pogut destruir.

L'operació per incorporar les tres pintures a les col·leccions públiques del país, en concret a les del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), ha estat possible gràcies a la ràpida actuació de l'administració catalana amb l'ajuda imprescindible del món acadèmic. L'historiador palamosí Gabriel Martín Roig va veure una de les tres taules a la botiga en línia que es venia com a obra anònima, però que ell ja va sospitar que podia ser d'Hermes pel seu estil similar al retaule major de l'església de Santa Maria del Mar de Palamós, signada per aquest mateix autor. Martín va avisar l'historiador de l'art Francesc Miralpeix, de la Universitat de Girona i membre de la Junta de Qualificació Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya, que va descobrir que a Todocolección hi havia dos fragments més que procedien del mateix conjunt. Finalment, Joan Bosch, especialista en pintura del segle XVI i també professor de la Universitat de Girona, i Joan Yeguas, conservador de Renaixement i Barroc del MNAC, van confirmar l'autoria.

El departament de Cultura va contactar llavors amb el propietari dels tres compartiments, una empresa de Biscaia, que es va avenir de retirar-lo de la subhasta i van pactar el preu: 27.000 euros. Un molt bon preu segons assenyalen diverses fonts. Les taules representen tres moments de la vida de Crist: el naixement, la resurrecció i l'ascensió.

“És una adquisició sensacional. Isaac Hermes és un pintor molt ben documentat, un dels més singulars dels que van arribar a Catalunya i pel qual s’han interessat autors internacionals”, sosté Joan Bosch.

La reaparició d’aquestes peces confirma el que ja havia defensat la historiadora de l’art Sofia Mata, ex directora del Museu Diocesà de Tarragona: que el retaule major de la capella del Palau Reial Menor de Barcelona va ser desmuntat i dispersat, i no pas destruït. Dels deus trossos que el formaven, fins ara només es tenia localitzat un timpà semicircular amb la representació de Déu Pare, que es conserva al Centre Borja de Sant Cugat del Vallès. A finals dels anys noranta, Joan Bosch va detectar en una subhasta a París una taula (diferent de les de Todocolección), també mal atribuïda, però es desconeix qui la posseeix actualment.

L’època en què va ser creat aquest retaule coincideix amb uns temps d’esplendor del Palau Reial Menor. L’edifici fou en origen, de mitjan segle XII a principi del segle XIV, residència dels templers; a mitjan del segle XIV va ser adquirit pel rei Pere el Cerimoniós i a partir del segle XV va passar a mans de Galceran de Requesens, governador general de Catalunya i comte de Palamós, i la seva saga. El seu net Lluís de Requesens, persona de màxima confiança de Felip II, que el va designar ambaixador d’Espanya davant el papa Pius IV i governador de Milà, va conèixer el pintor Isaac Hermes a Itàlia i se’l va emportar a Barcelona. “És un cas rar de pintor de cambra en la noblesa catalana”, apunta Bosch.

Requesens li va fer diversos encàrrecs per decorar la capella de la seva mansió, d’entre els quals el més rellevant va ser el retaule major de vida dissortada. El Palau Reial Menor, en decadència des del segle XVII, va ser enderrocat el 1859. La capella es va mantenir dempeus però es va restaurar i va perdre la seva ànima renaixentista primigènia.

L’església va passar a la Companyia de Jesús el 1921. Per fotografies antigues se sap que el retaule es va mantenir al seu emplaçament fins el 1932. Però a partir d’aquesta data és un misteri el que li va passar. Francesc Miralpeix ha trobat recentment una documentació inèdita que fa pensar que segurament va ser decomissat durant la Guerra Civil per salvar-lo dels atacs dels revolucionaris. Si més no, el 1939 el pare jesuïta Joan Guim va presentar una reclamació formal al servei franquista que va agafar el control de les obres confiscades pels republicans perquè li tornessin el retaule. Miralpeix avisa que caldrà fer recerca als arxius per saber si llavors mossèn Guim va recuperar les taules i, per tant, van ser venudes posteriorment.

Un cop instal·lat a Barcelona, Hermes va desplegar tota la seva producció artística en terres catalanes. De fet, no ha quedat cap rastre de la seva etapa italiana, on es va formar seguint l’ideari de la pintura d’avantguarda del moment, la tardomanierista. “Vasari el va influir molt”, precisa Bosch.

La majoria d’obra conservada es troba en mans privades: una taula amb la representació del Davallament, procedent d’un retaule lateral de la mateixa església del Palau Reial Menor, i que és una altra comanda que l’autor va rebre de Requesens, encara ubicada in situ; el retaule de l’Eucaristia i el retaule de Sant Francesc, ambdós a la capella del Santíssim de la catedral de Tarragona, que també estan preservats al lloc per al qual van ser concebuts; i, com hem dit, el retaule major de l’església de Palamós, que va patir un incendi el 1936: es va perdre l’estructura i la part escultòrica però les pintures es van salvar. A les col·leccions públiques es custodien algunes taules del retaule major de Sant Pere de l’església Prioral de Reus, avui al Museu de Reus, i una taula d’atribució dubtosa al MNAC procedent de l’església de Santa Caterina de Barcelona.

Els estudiosos del Renaixement català estaran a partir d’ara encara més atents amb les novetats del mercat. “Pot ser que acabi aflorant el cicle sencer del Palau Reial Menor. Per identificar les taules que falten no hi haurà debat: Isaac Hermes és un autor molt reconeixible”, reblen Bosch i Miralpeix.

Maria Palau

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:

<https://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2430362-la-generalitat-compra-a-todocoleccion-tres-taules-del-retaul-perdut-del-palau-reial-menor.html>